

Šľachtiteľský program plemena sánska koza

Úvod šľachtiteľského programu

Šľachtiteľský program a šľachtenie plemena sánska koza vychádza zo Zákona č. 194/1998 Z. z. o šľachtení a plemenitbe hospodárskych zvierat a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o šľachtení a plemenitbe“) a Smernice Rady 89/361/EHS týkajúcej sa čistokrvných chovných oviec a kôz. Napĺňanie šľachtiteľského programu sa vykonáva v súlade so Zákonom č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov, Vyhláškou Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky č. 18/2012 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o identifikácii a registrácii oviec a kôz v znení vyhlášky č. 49/2015 Z. z., Vyhláškou Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky č. 18/2001 Z. z. o vykonávaní kontroly úžitkovosti, kontroly dedičnosti a testovania úžitkových vlastností, kontroly zdravia, kontroly dedičnosti a testovania zdravia, hodnotenia zovňajšku hospodárskych zvierat, o založení a vedení plemennej knihy, založení a vedení plemenného registra, vedení predpísanej evidencie a o overovaní pôvodu hospodárskych zvierat, Rozhodnutím Komisie 90/254/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria pre schvaľovanie organizácií a združení chovateľov, ktoré zakladajú alebo vedú plemenné knihy pre čistokrvné plemenné ovce a kozy, Rozhodnutím Komisie 90/255/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria pre zápis čistokrvných plemenných oviec a kôz do plemenných kníh; Rozhodnutím Komisie 90/256/EHS, ktorým sa stanovujú metódy pre monitorovanie úžitkovosti a posudzovanie genetickej hodnoty čistokrvných plemenných oviec a kôz, Rozhodnutím Komisie 90/257/EHS, ktorým sa stanovujú kritéria schvaľovania čistokrvných plemenných oviec a kôz a používania ich spermy, vajíčok a embryí na plemenárske účely, Rozhodnutím Komisie 90/258/EHS stanovujúcim zootechnické certifikáty o pôvode čistokrvných plemenných oviec a kôz, ich spermy, vaječných buniek a embryí. Tento šľachtiteľský program je zároveň vypracovaný s ohľadom na Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1012 o zootechnických a genealogických podmienkach na plemenitbu čistokrvných plemenných zvierat, hybridných plemenných ošípaných a ich zárodočných produktov a na obchodovanie s nimi a ich vstup do Únie a ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 652/2014, smernice Rady 89/608/EHS a 90/425/EHS a zrušujú určité akty v oblasti plemenitby zvierat („nariadenie o plemenitbe zvierat“). Napĺňanie tohto šľachtiteľského programu sa musí vykonávať v súlade so štatútom plemenných kníh pre kozy chované na Slovensku. Tento šľachtiteľský program vychádza aj z dlhodobo stanovenými zásadami v predchádzajúcich štatútoch plemennej knihy pri šľachtení daného plemena na území Slovenskej republiky.

Napĺňanie a dodržiavanie tohto šľachtiteľského programu zaisťuje Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku – družstvo, ako uznaná chovateľská organizácia podľa zákona o šľachtení a plemenitbe poverená Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky vedením plemennej knihy.

Šľachtiteľský program je súbor systematických opatrení a zámerov, vrátane zaznamenávania údajov, selekcie, plemenitby a výmeny plemenných zvierat a ich

zárodočných produktov, ktoré boli navrhnuté a realizované s cieľom zachovať alebo posilniť želané fenotypové a genotypové znaky a vlastnosti v rámci cieľovej chovnej populácie. Na základe tohto šľachtiteľského programu sa stanovuje chovný cieľ predmetného plemena. Chovný cieľ sa stanovuje prostredníctvom chovateľských metód, ktoré sú definované pri hodnotení kontroly úžitkovosti.

Cieľom tohto šľachtiteľského programu je zvyšovanie genetickej hodnoty a úžitkovosti jedincov daného plemena na území Slovenskej republiky tak, aby mal nadväzovať na šľachtiteľské programy a chovné ciele v krajine pôvodu plemena a v ostatných krajinách Európskej únie. Tento šľachtiteľský program sa vzťahuje na územie Slovenskej republiky.

Charakteristika plemena

Mliekové plemeno, vyšľachtené vo Švajčiarsku v Bernskom kantone v Saanskom údolí koncom 19. storočia. Už v roku 1893 bolo niekoľko tisíc sánskych kôz vyvezených zo Švajčiarska do viacerých častí Európy. Kozy sú stredného až väčšieho telesného rámca, s pevnou konštitúciou, harmonickou stavbou tela, s primerane širokým a hlbokým hrudníkom. Srst' je krátka, hustá a lesklá a výlučne biela. Capy majú dlhšiu srst' na dorzálnej časti krku, často až po bedrá. V minulosti sa vykonávala prísna selekcia na bezrohatosť. V súčasnosti sa do chovu zaraďujú rohaté aj bezrohé jedince. U jedincov tohoto plemena sa vyskytujú v oblasti hrtana tzv. prívesky (zvončeky) a tiež briadka. Vemeno je primerane veľké, dobre upevnené, pri báze široké. Cecky sú umiestnené symetricky, stredne dlhé, vhodné pre ručné aj strojové dojenie. Plemeno je rané, odolné, vysoko plodné, s výbornou konveziou krmív.

Úžitkové vlastnosti

Sánska koza je mliekové plemeno so živou hmotnosťou kôz 50 - 80 kg, capov 75 - 100 kg, s výškou v kohútiku u kôz 70 - 80 cm, capov 80 - 100 cm. Požadovaná hmotnosť capkov vo veku päť mesiacov je minimálne 35 kg a kozičiek 30 kg. Vo veku 12 mesiacov hmotnosť kozičiek 50 kg a capkov 55 kg.

Priemerná produkcia mlieka na druhej a ďalšej laktácii je 750 litrov, pri 2,7 % obsahu bielkovín a 3,2 % obsahu tuku. Priemerná dĺžka laktácie 270 dní. Plodnosť 160 – 200 %, priemerný denný prírastok kozliat počas odchovu 180 - 200 g.

Postup šľachtenia plemena

Základnou formou šľachtenia je čistokrvná plemenitba, so zámerom dosiahnuť, aby parametre úžitkovosti u nás chovaných kôz plemena sánska koza, boli porovnateľné s plemenným štandardom. Šľachtenie je založené na výbere geneticky najlepších jedincov do pozície rodičov ďalšej generácie. Základom šľachtiteľskej práce pre správne vytypovanie takýchto zvierat bude hlavne kontrola úžitkovosti. Rýchlejší genetický pokrok predpokladá vyššiu intenzitu selekcie. Genetický vývoj populácie je zabezpečovaný hlavne výberom plemenných capov. Keďže sa jedná o málo početnú populáciu, ktorá sa na Slovensku chová

len krátke časové obdobie je potrebné rátať s nákupom plemenných zvierat (hlavne capov) zo špičkových chovov v EÚ.

Sánska koza, s produkciou mlieka a mäsa špičkovej kvality, má dobrú perspektívu zvyšovať svoje stavy. Keďže sa jedná o plemeno, ktoré sa podieľalo na vzniku plemena bielej krátkosrstej kozy, pri rozširovaní chovu bude mať význam aj produkcia plemenných zvierat, ktoré sa budú môcť využívať v chove bielej krátkosrstej kozy.

Plemenný štandard a chovný cieľ plemena sánska koza chovanej v SR

Hlavné ukazovatele:

Ukazovateľ	sánska koza	
Základná charakteristika	<i>Plemenný štandard</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Zvieratá sú stredného až väčšieho telesného rámca, s pevnou konštitúciou, harmonickou stavbou tela, s primerane širokým a hlbokým hrudníkom, veľmi dobre chodivé. • Mliekové plemeno, srst' je krátka, hustá a lesklá a výlučne biela. • Rohatosť je prípustná.
Úžitkové zameranie	<i>Plemenný štandard</i>	Mliekový úžitkový typ.
	Chovný cieľ	Mliekový úžitkový typ (zameranie aj na produkciu jatočných kozliat).
Hmotnosť kôz	<i>Plemenný štandard</i>	55 kg
	Chovný cieľ	60 kg
Hmotnosť plemenných capov	<i>Plemenný štandard</i>	75 kg
	Chovný cieľ	80 kg
Hmotnosť kozičiek vo veku 5 mesiacov	<i>Plemenný štandard</i>	30 kg
	Chovný cieľ	35 kg
Hmotnosť capov vo veku 5 mesiacov	<i>Plemenný štandard</i>	35 kg
	Chovný cieľ	42 kg
Produkcia mlieka za dojnú periódu	<i>Plemenný štandard</i>	750 kg
	Chovný cieľ	800 kg
Plodnosť na okotenu kózu	<i>Plemenný štandard</i>	180 %
	Chovný cieľ	220 %